

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. - Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. - Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. - Poštni čekovni računi: Trst števil. 11-7223, Gorica števil. 9-18127

Leto V. - Štev. 38

Trst - Gorica 21. septembra 1951

Izhaja vsak petek

ŠTIRI LETA

Štiri leta so že potekla odkar je bila 15. septembra 1947. leta ratificirana italijanska mirovna pogodba, s katero je bilo ustanovljeno tudi Svobodno tržiško ozemlje. Letos smo torej praznovali četrto obletnico njegovega rojstva, toda obenem tudi četrto obletnico nemirnega pričakanja, da bi končno le zaživelo v svoji polni svobodi.

Vsa ta leta so bila polna nemir, posebno pa še odkar so tri zahodne velesile s svojo znano izjavo moralno podprle zahtevo italijanskega iredentizma, ki hoče z zastarelim načinom nacionalističnih ekspanzionizmov odvrtiti italijanskemu narodu pogled in pozornost od njegovih lastnih notranjih neprilik in problemov. Preživela in zastarela poteza ni mogla doseči zastarelega učinka in slabo premišljena izjava je postala danes vsem že vidno neprijetna, toda nihče ne najde potrebne moči in volje, da bi energično popravil, kar je zagrešil. Postali smo predmet značilnega kolebanja za in proti. Za vse previvalce našega ozemlja in za vse, ki jim je njegov prospek pri srcu, pomeni to večno kolebanje in vprašanje naše usode veliko nesrečo.

Nesrečo pomeni to kolebanje že zaradi tiste velike količine duhovnih in družbenih energij, ki se vsakih par mesecev ponovno trošijo v dejansko nepotrebni in škodljivi borbi okrog vprašanja ali naj obvelja ali ne obvelja tisto, kar je bilo z mirovno pogodbo ustvarjeno. Koliko papirja, črnila, peres, časa in žuželce je šlo že na ta račun. Ali ne bi vse te energije dale mnogo koristnejše rezultate ako bi bile usmerjene v konstruktivno delo, v utrjevanje našega gospodarstva, v splošen procvit našega ozemlja in njegovih koristi?

Nesreča je veliki nemir, nesigurnost, ki vsakih par mesecev vedno znova vznemirja duhove, ter je do slej tudi že mnoge tuje odvrnila od tega, da bi na našem ozemlju ustanovili razna podjetja, ki bi našim nezaposlimim delom ter bi obenem povečala gospodarski pomen Trsta kot gospodarskega središča. Ne samo tuji, tudi mnogi domačini so periodično stalno vznemirjeni v svojih načrtih. Slep je, kdor ne vidi koliko trpi od tega vse naše gospodarstvo, koliko je raznih podvigov, ki ostajajo samo pri načrtih, ker manjka njihovim tvorcem vera v stalnost obstoječega političnega stanja.

Nesreča je to kolebanje, ker onemogoča, da bi zavladalo na našem ozemlju tisto tako zaželjeno pomirjenje duhov. Komaj razburjena strasti nekoliko potihnejo, že ti pa dže v tujni izjava, ki zopet postavlja na tehnično vse, s čemer smo se že zdavnaj sprijaznili in s čemer se vedno bolj pomirjajo tudi mnogi, ki so bili še pred kratkim drugačnih nazorov. Saj je vendar splošno mnenje, tako domačih kakor tujih opazovalcev, da je številno zagovornikov samostojnosti našega ozemlja pri pripadnikih obeh narodnosti in stalnem porastu. Kakšen naj bo torej interes, ki naj opravičuje rušenje tistih ustanov, ki dobivajo dnevno vedno večje število pristašev?

Toda če bi vsako tako s parmesenihi presledki se pojavljajoče vznemirjanje kaj zaleglo, ako bi pokazalo, da se stvari pomikajo v določeno smer, bi človek dejal: naj bo, vidimo vsaj, kam plavamo! Toda že naravnost smešno je, da se vsako tako veliko razburjanje vedno znova konča z edinim efektom, da se prav nič ne izpremeni. Kakšne koli izpremembe se napovedujejo, nalete vedno na take težave, da preostane povratek na mirovno pogodbo in po njej ustvarjeno stanje kot edini izhod. Vsaka dva, tri meseca se zopet stresejo gore, a rodi se ne niti miš!

To je sicer dejstvo, ki nas kot zagovornike Svobodnega tržiškega ozemlja upravičeno navdaja z vedno novim zadovoljstvom, ker nam izpravičuje pravilnost naše poti. Toda vkljub temu so ta stalna vznemirjanja nekaj tako brezmišelnega in škodljivega, da bi bil že skrajni čas, da najdejo odgovorni činitelji in sile način in sredstva, da jih odpravijo. V mirnejšem ozračju se bodo tukajšnje obstoječe energije lahko bolj posvetile koristnemu mirnemu delu, kar bo nedvomno v vsestransko korist. To je namreč, kar bi ob četrti obletnici našega Ozemlja lahko zahtevali in pričakovali.

SEJA ATLANTSKE ZVEZE

V Ottawi so položili važnost na gospodarska in vojaška vprašanja. Celo De Gasperi se je na seji izognil omembi tržiškega vprašanja

Ko se je De Gasperi odpravil v Združene države so iredentistični časopisi dvignili velik oblak prahu in italijanska javnost je bila hrupno izzvana naj veruje, da se bo predsednik italijanske vlade vrnil iz Amerike z največjimi uspehi in najmanj s Trstom v žepu. Se predno pa je prišel De Gasperi v Washington so že začeli prav isti, prej tako glasni in vse obetajoči časopisi, svariti italijansko javnost, naj se ne nadeja nobenih čudežev. Naenkrat so pričeli trditi, da bodo uspehi verjetno lahko zelo skromni. Izgleda, da so se prepozno zavredili, kaj vse je Italiji, ob obilici brezposelnih in pomanjkanju surovin, potrebno še vse prej kakor pa priključitev Trsta! Sele resno razmišljanje o namenu atlantske pogodbe jih je morda dovedlo tudi do zaključkov, ki so jim pokazali koliko more v atlantski družini pomeniti po komunizmu v svoji notranjosti tako ogrožena Italija vse dokler ne bo premagala te svoje bolezn.

To se je jasno pokazalo tudi na sestankih zunanjih ministrov treh velesil v Washingtonu in na konferenci Atlantske zveze v Ottawi. Po vsem izgleda, da je tudi De Gasperi uvidel, kako mora postopati, ako hoče dokazati resnost italijanske politike. Predvsem je zahteval odpravo onih določil mirovne pogodbe, ki omejujejo italijansko oboroževanje ter ji s tem dejansko odrekajo enakopravnost v zboru evropskih narodov. Verjetno bo v Ottawi, na konferenci Atlantske zveze, tej zahtvi tudi formalno ugodeno. Poleg tega je De Gasperi podčrtal potrebo Italije po gospodarski pomoči in naročil za njeno industrijo. Pričakujejo, da to tudi tuji imel nekaj uspeha, čeprav manj kakor so prvotno pričakovali.

Kar se pa Trsta tiče, je bil komunistični sestanek treh sveilkih zunanjih ministrov, ki so sprejeli De Gasperija v Washingtonu, kaj lakoničen: nobene obljube, pač vsa sama ponovni poziv na sporazum z Jugoslavijo, in to celo brez omembe tristranske izjave! De Gasperi se je s položajem sprijaznil in v svojem kasnejšem referatu na

sestanku v Ottawi, po svoji lastni izjavi Trsta sploh ni uradno omenil. Tržiško vprašanje je torej potisnjeno popolnoma v ozadje. Po drugem razgovoru, ki ga je imel De Gasperi v Ottawi predvečeršnjim, v sredo, pa zopet javljuje, da Anglija še vedno vztraja, da mora biti tržiško vprašanje rešeno sporazumno z Jugoslavijo, in to še predno bi bila izvedena revizija vojnih določil italijanske mirovne pogodbe. Na ta način hočejo velesile pripraviti Italijo, da sama odstopi od tristranske izjave, kar je, zanje vsekakor ugodnejše, kakor pa če bi tri velesile svojo obljubo morale same enostavno preklicati.

Ni pa to tudi nič čudnega. Za stopniki držav Atlantske zveze morajo reševati mnogo važnejša vprašanja. Dogovorili so se o okvirnih pogojih in obliki ponovne oborožitve Nemčije, ki bo s svojimi četami sodelovala v skupni evropski armadi. Sklenili so, da bodo sprejeli Turčijo in Grčijo v Atlantsko zvezo. Razpravljali so o Eisenhowerjevem poročilu, ki zahteva hitrejšo ustvarjanje oboroženih sil, kakor pa je to bilo do sedaj.

posebno pozornost pa so posvetili gospodarskim vprašanjem. Članice atlantske zveze so po svojih predstavnih pokazale, da se zavedajo, da je izboljšanje gospodarskih in socialnih pogojev najuspešnejša obramba proti komunizmu in drugim totalitarizmom. Zato so podrobno preučile probleme, ki jih odpirajo povečani stroški za oboroževanje. Združene države so sklenile, da bodo naročile že letos za 500-700 milijonov dolarjev vojnega materiala in evropskih tovarnih, da bo tudi evropsko delavstvo imelo zagotovljen svoj kruh. Za podrobnejše preučevanje in stalno spremljanje gospodarskih problemov držav članic, posebno v kolikor so v zvezi z nameni in smotri atlantske pogodbe, pa je bil bil ustanovljen posebni »Gospodarski pododbor« petih članov, v katerem je kot ena izmed predstavnikov manjših držav zastopana tudi Italija.

Kakor vidimo so članice Atlantske zveze v Ottawi res posvetile ves svoj čas izključno vojaškim in gospodarskim vprašanjem, v kolikor so s prvimi v zvezi.

MEDNARODNA SOLIDARNOST V DEJANJIH

Koliko prispeva SZ za razne ustanove?

Na nedavnem zasedanju Gospodarskega in socialnega sveta Združenih narodov v Zenevi je prišlo do zanimive razprave med zastopniki Združenih držav in Sovjetske zveze. Slo je za obtožbo sovjetskega zastopnika, da ameriško oboroževanje ovira delo Združenih narodov za gospodarsko obnovu sveta. Na to obtožbo je Sovjetski zvezji s svojo odgovoril ameriški zastopnik Isador Lubin. Njegov odgovor je vzbudil številne komentarje časopisja po vsej zahodni polobli. Tako piše »New Orleans Times« o tem med drugim tole:

»Stalinov zastopnik v Gospodarskem in socialnem svetu Združenih narodov je v Zenevi s tem, ko je v obliki navadne pocestne propagande obtožil Združene države, da s svojim oboroževanjem Zahodne Evrope zavirajo načrt Združenih narodov za pomoč manj razvitim in zaostalim področjem sveta, udaril sam sebe po zobeh. Na njegovo obtožbo je namreč ameriški zastopnik Lubin predložil kaj ključno statistiko sovjetskih žrtvic za skupne napore Združenih narodov, da pomagajo človeštvu v okviru raznih podpornih organizacij te ustanove. Obačun, ki ga je za Sovjetsko zvezo podal ameriški zastopnik Lubin, je po svoji prepričavlnosti dovolj zgovoren: Sovjeti so dali: Za mednarodni otroški sklad - nič več, nič manj kot nič; za palestinske begunce - nič; za Mednarodno begunsko organizacijo - Sovjetska zveza ni prispevala nič; za načrt o tehnični pomoči manj razvitim in zaostalim področjem sveta - niti rublja; za svetovno zdravstveno organizacijo - Sovjetska zveza že dolgo ne plačuje več prispevkov; za Mednarodno banko za obnovo

in razvoj - niti kopejke. Ta račun pa bi ne bil izčrpen, če bi ne dodali še tega, da je bila Moskvska vlada vse od zloma nacističnih osvajačev ona velesila, ki se je sama in edina največ trudila, da bi povečala revščino in trpljenje na svetu. Njeni hierarhi pač nimajo več čuta za človeško gorje, ki so ga sami povzročili s tem, da so njihovi agenti prelivali kri lastnih sopotniških narodov in sejali nasilje, in uničenje po drugih deželah. Največ, kar so napravili za rešitev težav, ki jih je povzročilo vojno gorje, je bilo to, da so prevzeli Hitlerjeva koncentracijska taborišča in jih spremenili v rdeče suženjske prisilne delavnice. Zdi se, kakor da hočejo spremeniti čim več svobodnih ljudi v sužnje, ki naj bi samo delali in nič jedli. V Stalnovih kakor v Hitlerjevih taboriščih je le smrt edino upanje za končno rešitev iz tega trpljenja.»

Še o pripravah za napad na Jugoslavijo

Navajeni smo že, da se od časa do časa pojavljajo glasovi o bližnjem napadu na Jugoslavijo. Zlobni opazovalci brde celo, da jih podpira sam Tito, ker upa, da bo na ta način hitreje dobil pomoč. Dejstvo pa je, da je Kominform skozi usta najvišjih sovjetskih predstavnikov izrekel v zadnjem času proti Titu precej ostrih groženj. Najvišji predstavniki Sovjetske zveze so napovedali njegov skorajšnji konec. Za vsem se torej le nekaj kuhja, čeprav je še vprašanje, kdaj naj bi zavrelo. Nekateri novinarji vedo namreč povedati, da se v kominformističnih in posebno zaupnih sovjetskih

Kdo je pričel oboroževati?

Neutemeljenost komunističnih očitkov proti oboroževanju Nemcev

Komunisti se stalno pritožujejo, kako se zahodne sile pripravljajo, da bi znova oborožile Nemce. Toda pri tem pozabljajo, da so bili prav Sovjeti prvi, ki so jim dali orožje v roke ter jih še vedno večajo. Poročilo o polvojaških silah v Vzhodni Nemčiji, ki so ga objavile britanske oblasti v Nemčiji, naglašajo dejstvo, da tako imenovane »Bereitschaften« urijo tako, da jih ne bodo uporabliali lahko zgolj kot policijske sile za vzdrževanje notranjega reda, temveč tudi za vojaške nastope. Pomorsko in letalsko policijo še le ustanavljajo kopne enote policijskih sil pa štejejo približno 54.000 mož. V kolikor zadeva številčno moč teh sil se je od novembra lanskega leta povečala samo za 3.000 mož. Vendar pa britanske oblasti pripominjajo, da so v preteklem letu verjetno izboljšale svoje uspešnost. Vsako Bereitschaft ali ediničo sestavlja 371 častnikov in podčastnikov ter 1432 vajakov. Mnoge ediniče sicer niso polnoštevilne. Po visokem številu častnikov in podčastnikov bi lahko sklepali, da bi številčno moč posameznih edinic lahko naglo povečali. Ustroj in urjenje ten Bereitschaften sta se po njihovi ustanovitvi leta 1945 spreminila. Tedaj je skupna moč teh edinic štela 10.000 mož, od katerih je odpadlo na vsako posamezno 250. Urjenje je takrat obstajalo v temeljnih operacijah pehote in v teoretičnem pouku dolžnosti in nalog, ki jih ima policija. Kmalu pa je urjenje postalo čisto vojaško.

Danes je vsaka Bereitschaft urejena po vzorcu sovjetskih motoriziranih polkov, od katerih ima vsak tri pehote in eno topniško ediničo. Poveljstvu vsake Bereitschaft je dodeljen po en sovjetski častnik, ki ima tri sovjetske pomočnike. Zdi se, da se urjenje omejuje izključno na sovjetsko taktiko in na uporabo sovjetske opreme. Pri urjenju igra važno vlogo 150 častnikov, ki so pred nedavnim obiskovali enoletno vojaški tečaj v Sovjetski zvezi. Bereitschaften razpolgajo z izdatnimi količinami lahkega orožja, sprecejšnjim številom možnarjev in topničnih sovjetske in nemške izdelave.

Glavni stan Bereitschaft, katerega uradni naslov se glasi »Osrednje ravnanje za vezbanje« in ki je odvisen od notranjega ministrstva Vzhodne Nemčije, so lansko leto reorganizirali po vzorcu glavnih stanov sovjetske vojske. Na čelu glavnega stana je glavni nadzornik, od katerega so odvisni različni oddelki za politično vzgojo, za osebe, za oskrbovanje in glavni stan. Oddelku glavnega stana je podrejen po eni strani operacijski oddelak, od katerega so odvisni oddelki za vezbanje, oddelki, topništva, tankov, komunikacij in prevoza, po drugi strani pa namestnik načelnika glavnega stana in načelnik splošne uprave, kateremu so poverjene komunikacije in finance.

Tako si torej smirujočje komunisti ustvarjajo osnovo, da bi lahko v danem trenutku brez težav izkoristili človeške vire vojaške sile v Vzhodni Nemčiji. Iz tega položaja nujno izhaja zaključek, da se mora Zahodna Nemčija zavaruovati proti nepričakovanim akcijam z Vzhoda. Kaj se torej komunisti sploh razburjajo? Saj delajo drugi samo to, na kar so jih oni prisilili s svojimi napadi, grožnjami in očitnimi pripravami.

Plače italijanskih državnih uslužbencev

Splošno je znano, da so italijanski državni uslužbenci med najslabše plačanimi, zato se že dolgo zavzemajo za povišanje svojih dohodkov, kajti njihovi povski so zelo zaostali za onimi, kakršne so si izločevali n. pr. Industrijski uradniki in delavci. Zahteva po povišku je torej splošna in utemeljena. Končno je pred tedni vlada objavila, kaj je pripravljena dati. Iz tabel, ki so bile objavljene, pa so zainteresirani spoznali, da naj bi bile plače povišane samo višjim kategorijam, medtem ko bi ostale nižje, že danes najslabše plačane skupine, pri tem, kakor so.

Zmagalo je torej načelo, naj se med plačami zopet vzpostavijo stara razmerja, po katerih naj imajo višji uslužbenci tudi deseterkrat in še večkrat toliko kakor nižji. Zdi se nam, da je ob splošnem socialnem razvoju, ki gre proti izenačevanju prevelikih razlik med dohodki posameznikov nekam anarhonijsna in preživela zahteva, ki hoče vzpostaviti stare predvojne razlike. Posebno pa je vzpostavljane teh razlik neumestno vse dokler nima družina najnižje uslužbenca zagotovljen življenjski minimum. Čas gre naprej, ne naja! Zato ni nič čudnega, če so državni uslužbenci preteklo sredo protestirali proti vladnemu načrtu s 24-urno stavko. Zanimivo pa je, da se snaprednik komunisti nikakor ne protivijo vzpostavljanju velikih razlik. Ker so v opoziciji, se pač ne marajo zameriti niti visokim birokratom. Zahtevajo le, naj država primerno poviša tudi nižje plače, dobro vedo, da obobjega ne bo zmogla. Nesodobno usmerjeni vodilni politiki pa jim dajejo s svojimi nesocialnimi ukrepi samo priložnost, da v kalnem laže ribarijo.

Se bo nadaljevalo?

Poročila pravijo, da se v Koreji pripravljajo novo veliko klanje. Rdeči zbirajo močne armade, v zaledje so baše celo dospeli razni sovjetski mangolški oddelki, kar naj

Kremlju omogoči, da bo zopet pogljal v smrt na stoisoče azijskih živaljenj.

Prihodni tedni, morda že dnevi, nam bodo pokazali, ali ni bila morda vsa mirovna ofenziva s pogajanjimi za premirje vred samo dobro premišljena burka za pridobitev časa, ki naj omogoči zbiranje novega človeškega materiala, katerega mora Mao ju sovjetskem nalogu metati v hrano topovom.

Vprašanje je samo, doklej se bo Mao, čeprav komunist, vendar vodja stotin milijonov Kitajcev, zadovoljil s tako žalostno vlogo. Saj se verjetno tudi njegov narod vprašuje: Ali nas je res prodal, da moramo umirati za tuje interese? Bo torej Mao nadaljeval svoje vpletensko delo? Zadržne dni izgleda, da se zopet premišlja ter bi se le rad pogajal.

Eisenhower se vedno kandidira?

Pred par meseci se je v časopisju precej pisarilo, da bo Eisenhower kandidiral prihodnje leto za predsednika Združenih držav. Toda potem ko je sam izjavil, da nima tega namena, so glasovi potihnili. Sedaj pa se zopet ponavlja njegovo ime. Izgleda, da bi bil z njegovo kandidaturo sporazumni obe stranki. Krogi, ki jo zagovarjajo, trde namreč, da rabi jo Združene države sedaj »narodnega« predsednika, ne pa »strankarskega«. Predvidevajo, da bi tudi zmaga republikanskega kandidata pri predsedniških volitvah ne prinesla nobene rešitve, kajti republikanci nimajo izgledov, da bi dobili večino v senatu. Nesoglasja obeh najvišjih državnih ustanov pa je nekaj takega, da si Združene države v sedanjih težkih časih tega nikakor ne smejo privoščiti. Zato bi bil najprimernejši Eisenhower, ker bi ga podpirali obe stranki, ves narod in ves senat.

To je seveda samo eno izmed tolmachenj. Bodočnost bo pokazala, ali je na njem kaj resnice.

Britanske volitve 25. oktobra

Vkljub temu, da je javnost že bila pripravljena na bližnji razpis novih parlamentarnih volitev v Veliki Britaniji, so vendar vsi ostali presenečeni, ko jih je Attlee v sredo 19. t. m. napovedal britanskemu narodu že za 25. oktober. Nove volitve imajo namen razčistiti politični položaj in dati državi nov parlament z večjo vladno večino, ki bo omogočala uspešnejše upravljanje države v današnjih razburkanih časih. Nov parlament se bo sestel 31. oktobra in konservativci (Churchill) trde, da bodo v tem parlamentu imeli oni večino.

Letala brez pilota dodeljena ameriškim oboroženim silam

Ameriško obrambno ministrstvo je 13. 4. m. naznanilo, da bo dobilo ameriško letalstvo s 1. oktobrom letošnjega leta prvo eskadro na daljavo vodenih bombnikov. Nek glasnik ameriškega letalstva je razložil, da so na daljavo vodeni bombniki letala z enim samim raketnim strojem, ki ga vodi taktično zračno poveljstvo. Novi bombniki so tako majhni, da v njih ni prostora za pilota. Zadržna leta so jih preizkušali v Novi Meksiki in na ameriških poskusnih letališčih na Floridi.

VESTI z GORIŠKEGA

Od srede
do srede

Ta krivica se mora popraviti

Odkar je prenehala Zavezniška vojska uprava v coni A na Goriškem, t. j. od 15. septembra 1947 dalje, posluje v Gorici vojaški tehnični urad zavezniške revizije, ki ima nalogo pregledovati in reševati vse prošnje za povrnitev škode zasebnim strankam. V pristojnost tega urada spada tudi reševanje prošnje za povrnitev škode, ki je nastala pri vežbanju zavezniških čet v bivši coni A na Goriškem, ki je trajala od 1945. leta do 15. sept. 1947. Ta goriški urad vrši svojo dolžnost redno in v zadovoljstvo posameznih oškodovancev, saj so že mnogi prišli do izplačila odškodnine.

Za izplačilo tozadevnih zneskov pa obstaja v Trstu neki italijanski Civilni urad za odškodovanje vojaških revizij, ki ima svoj sedež v ulici Genova št. 9.

Ta tržaški urad pa ima samo nalogo, da izroči strankam, ki so likvidacijski konkordat podpisali v Gorici, znesek, to je denar, ki ga vedno nakaže Zavezniška vojska uprava in nihče drugi.

Denar za izplačevanje odškodnine nakazuje torej Zavezniška vojska uprava in rimska vlada ga je potom tržaškega urada dolžna strankam točno izročiti. Kar naenkrat pa je rimska oblast ukazala tržaškemu uradu, naj z izplačevanjem te odškodnine preneha, kar se je seveda tudi zgodilo. Tako je med oškodovanci nastalo veliko razburjenje, ker se mnogi nahajajo v velikem pomanjkanju in denar nujno rabijo.

Gre za očitno krivico, ki jo oškodovanci trpijo in upravičeno protestirajo proti takemu nepričakovanemu ravnanju. Saj so mnogi pridržali že podpisani konkordati in pobotnico za izplačilo sprejetega zneska.

Ne moremo si tolmачiti zadeve kot take in vzrokov, ki so rimsko oblast privedli do tega nepremišljenega koraka drugače, kot da gre morda za politično prestiža, ko vsi vedo, da je denar nakazala ZVU.

Mnogi prav italijanski časopisi so še pred nedavnim svetovali, naj državna uprava posluje v teh jezikovno in narodnostno mešanih krajih kar najbolj točno in vestno, da se popravi krivice prejšnjega režima in uvedejo novi bolj zaupljivi in bolj odkritosrejni odnosi med prebivalstvom obeh narodnosti na tem ozemlju, in tudi med zasebnimi strankami in voditelji javnih uradov. Temu nasvetu italijanskih časopisov se kajpak pridružujemo tudi mi, in zahtevamo, da se oškodovancem, o katerih je beseda, nujno popravi krivica, ki s njimi godi! Vlada bo s tem le pridobila na ugledu!

Delavci, „Delo“ in „Demokracija“

Po obliki je »Delo« lep časopis, toda ko ga vzameš v roke in začneš čitati, ti iz njega zadisi kislina, to je: zmerjanje s fašisti, reakcionarji in izdajalci na račun svojih idejnih nasprotnikov. Odstupljivo je, če se enkrat komu kaj oči, toda pri »Delu« velja, da je od številke do številke vedno eno in isto ponavljanje sovraštva, hinavštine in prezira do vsega, kar ni po partijski liniji. Tak način pisanja se ti naravnost gabi! Vsaka stranka ima svoje glasilo, da z njim širi politično in socialno idejo, ki jo zagovarja ter seznanja javnost o svetovnih dogodkih. »Delo« pa piše tako, kot da bi demokrati bili samo komunisti, ki v resnici niso. In zahteva, da smo mi delavci popolnoma podvrženi volji komunistične partije ter ubogljivi njenim ukazom. S svojo glavo seveda ne smemo niti toliko misliti, da bi se upali vprašati, zakaj to in zakaj o-

Ob četrti obletnici izvršitve mirovne pogodbe

V soboto zvečer 15. t. m. smo Goričani gledali kresove, ki so jih na goriških gričih onstran meje pripravili Jugoslavlani v proslavo četrtle obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji.

Slovesna proslava s skupščino bivših borec se je vršila pa v nedeljo 16. t. m. v Solkanu, kjer je govoril tudi namestnik zunanjega ministra Jože Vilfan. Poslopja so kajpak bila vsa v zastavah!

V Gorici, v Italiji, je za priložnost četrtle obletnice povratka italijanskih čet v Gorico izdal kratek program samo goriški župan, ki je podaril radost vseh srca zaradi dogodka, ki se je izvršil 16. septembra 1947. Zastave pa so tu v Gorici izobesili samo na nekaterih javnih poslopih.

Lažnivi tisk

Po poklicu sem delavec in stanujem prav na državni meji. Zato imam skoro vsak dan priložnost videti ubežnike iz Titovega raja in silšati marsikaj zanimivega iz obljudene dežele, kjer vlada komunistična. Tako pripovedujejo begunci, da morajo dati celo tele za podlog: kilogram sladkorja, ali pa tudi 600 kilogramov paradiznikov za en sam kilogram sladkorja. Delavec pa mora zaslužiti sto do stopeneset dinarjev na dan, toda liter vina ga stane najmanj 80 dinarjev.

Ko poslušam te nesrečne ubežnike in gledam njihove izmučene in prestrašene obraze, se mi obraz zresni in hkrati si mislim, kako neki mora rdeči titovski komunistični tisk tako nesramno lagati, ko trdi,

da se v Titovem raju godi vsem najimnitnejše. Nekoč je ta tisk poveleval »petletko« in zatrjeval, da od njenega uspeha zavisi ves dobrobit za odočnost. Pa smo videli kako sramotno je ta komunistična »petletka« propadla! In njihovi agenti so morali kloniti pred zasovraženo ameriško demokracijo, ki se vodi po kapitalističnem sistemu in izmoghava ubogo delavno ljudstvo tako neusmiljeno, da umira od glada. Tako so pisali rdeči titovski listi in nesramno lagali!

Danes se je ta komunistična družščina trenutno rešila prav s pomočjo »izkoriščevalske Amerike!« Trpko mi postane pri srcu vselej, ko govorim z našimi brati ubežniki. Najraje bi se še jaz z njimi razložil, saj pripovedujejo o trpljenju, da se kamnu zasmilijo.

Najbolj rodovitno zemljo so komunisti opustošili, ker so kmetu vzeli prosto iniciativo in prosto trgovanje. In zemlja se upira, ker že sama narava ne dovoli krivice in zločina!

Komunistični magnati pa žrejo, da je kaj! — pripovedujejo begunci. Tudi temu bo enkrat konec, saj je že v vesoljstvu zapisano, da mora biti vsaka krivica popravljena. Jaz, preprosti delavec in zaveden Slovenec čutim, da se bodo vremena tudi našim bratom, vsemu našemu narodu že skoro zvsnila.

Vrh sv. Mihaela

V petek ponoči 14. t. m. sta se z motorjem vračala domov v našo vas gg. Vizintin Inocencij in 52-letni Korosec Alojzij. Z vozilom sta se ponesrečila in hudo poškodovala, tako da sta morala biti prepeljana v bolnico v Gorico. Tu pa je g. Alojzij Korosec, ki je veljal za dobrega slikarja, v nedeljo popoldne umrl. Zdravje g. Vizintina se obrača na bolje. Pogreb g. Korosca je bil v torek 18. t. m. jutraj in so ga pripeljali iz Gorice domov.

Kdo in kako lahko kupuje nepremičnine v Jugoslaviji

Nova ustava v današnji Jugoslaviji je popolnoma odpravila svobodno prekupčevanje z nepremičninami. Ves promet z nepremičninami kakor tudi ustanavljanje vseh vrst bremen na nepremičninah je pod direktnim nadzorstvom države, pod kontrolo »ljudske oblasti«.

Z nacionalizacijo in odkupom vseh tujih posestev so bile vsem nejugoslovanskim državljanom odvzete vse lastninske pravice na nepremičninah. Jugoslovanski državljanji pa lahko prenašajo lastninske pravice in obremenjujejo nepremičnine pod strogo določenimi pogoji. Za vsak prenos lastninske pravice kakor tudi za sleherno obremenitev nepremičnin je potrebno dovoljenje Izvršilnega odbora Odkrajnega ljudskega odbora, ki pa tudi ni neomejen gospodar na tem področju, ker v določenih primerih tudi ta odbor ne more in ne sme dati dovoljenja za prenos lastninske pravice. Ti primeri so:

- 1) Če je na eni strani pogodbenikov špekulantski namen.
- 2) Če hoče pridobiti kmetijsko zemljišče oseba, ki ni po poklicu kmet. (Izjemoma lahko dovolj pre-

nos lastninske pravice na manjših vrtovih, sadovnjakih in vinogradih, če bo nov lastnik lahko sam, s pomočjo svoje družine obdeloval to zemljo brez tuje pomoči.)

- 3) Če gre za prenos lastnine od malega ne bogatega kmeta, tudi če slednji lahko sam obdeluje to zemljo. Prav tako ni dovoljen prenos na malega kmeta, ki bi s to novo pridobitvijo postal bogat kmet.
- 4) Če gre za prenos lastnine na stanovanjskih zgradbah ali stavljenih zemljiščih na osebe, ki že posedujejo tako zgradbo, kakor tudi če poseduje stanovanjsko zgradbo kak član njihove družine, ki živi z njim v skupnem gospodinjstvu.
- 5) Če gre za prenos zgradbe z več stanovanji, ali za prenos stavbišča za zgradbo z več stanovanji. (Dovoljen je prenos stanovanj, če je ta zgradba pridobiteljju potrebna ali če je dotična zgradba potrebna kmetu ali obrtniku.)

V vseh navedenih petih primerih Izvršilni odbor ne more dati dovoljenja za prenos lastninske pravice. So pa tudi primeri, ko ni potrebno dovoljenje Izvršilnega odbora, in sicer:

- 1) Če gre za prenos lastnine na podlagi delovanja — bodisi na podlagi zakonite dedne pravice kakor tudi na podlagi oporoke. Potrebna je pri prvotnem Izvršilnega odbora tudi pri dedovanju, če se kak dedič odpove dedni pravici v korist drugega dediča, ali pa če dediščina odkloni.
- 2) Pri vpisu v zemljiške knjige, če je upravičenec pridobil dotično pravico s pravnim opravilom že pred 6. aprilom 1941.
- 3) Če je pristojno zemljiško knjižno sodišče do 23. marca 1948. že izdalo odločbo, s katero je dovolilo dotično vknjižbo lastninske pravice oziroma obremenitev.

Dovoljenje za prenos lastninske pravice oziroma za vknjižbo bremena, ki ga izda Izvršilni odbor OLO na prošnjo lastnika in pridobitelja, velja samo 6 mesecev.

Jabolka se slabo prodaje!

V Brdih se naši kmetovalci pritožujejo, da se letos jabolka zelo slabo prodajo, ker je goriški trg z njimi zelo dobro založen.

Ali ne bi kazalo, da bi se zaradi tega naši Brici lotili pridobivanja okusnega jabolčnika?

13. SEPTEMBRA: Truman je sprejel angleškega in francoskega zunanjega ministra. — Na konferenci treh so dosegli sporazum o Plevenovem načrtu evropske vojske. — Truman je zanikal bližnjo ostavko Achesona. — Italijanska vlada je zaprla konzulat v Bratislavi in zahtevala ukinitve češkoslovskega predstavništva v Milano. — Boji na Koreji postajajo ostrejši. — Češkoslovaškimi letalom je prepovedano preletavanje Zahodne Nemčije.

14. SEPTEMBRA: V Washingtonu je bila zaključena konferenca treh zahodnih zunanjih ministrov. Uradno poročilo pravi, da sta bila sprejeta Schumacher in Plevenov načrt. Visoka komisija se bo pogajala z nemško vlado glede nemškega sodelovanja pri obrambi Zahoda in glede revizije zasedbenega statuta. Poziv Sovjetski zvezi za nadaljevanje razgovorov o pogodbi z Avstrijo. Vprašanje revizije mirovne pogodbe z Italijo pa ima biti še predmet nadaljnjih razgovorov. — V Mostarju je Tito imel govor, v katerem je obravnaval nekatera vprašanja notranjih zadev.

15. SEPTEMBRA: Danes pred štiri leti je bila ratificirana italijanska mirovna pogodba. Z njo je bilo ustanovljeno tudi Svobodno tržaško ozemlje. — V Ottawi se je začela konferenca sil Atlantskega pakta. — Medtem svetovni tisk na različne načine tolmači uradno poročilo konference treh. — V Zagrebu je bila otvoritev velesejma. — Harriman si še nadalje prizadeva v anglo-perzijskem sporu zaradi petroleja. — Predsednik vlade Vzhodne Nemčije znova poziva vlado Zahodne Nemčije na razgovore o združitvi obeh delov Nemčije.

16. SEPTEMBRA: De Gasperi si prizadeva, da bi vprašanje revizije mirovne pogodbe spravi na razgovor tudi na konferenci sil Atlantskega pakta. — V Parizu je umrl finančni minister Petsche. — Perzijska lada javlja, da je odkrila in preprečila poskus izvršitve državnega udara. — Na Koreji poskušajo čete rdečih pritji v protinapad. — V Las Vegas-u Američani preizkušajo nova tajna orožja.

17. SEPTEMBRA: Na konferenci v Ottawi je govoril De Gasperi in med drugim utemeljeval potrebo po reviziji mirovne pogodbe. — Ravnatelj za civilne zadeve general Whitelaw se mudi v Washingtonu. Zamikajo pa, da bi tam razpravljali o tržaških zadevah. — V petrolejskem sporu Washington odteguje oporo Mussadeghu in je Harriman zavrnil ultimati, ki naj bi ga bil izročil angleški vladi. — General Ridgway je izjavil, da je pripravljen pozvati razgovore za sklenitev premirja na Koreji. — Adenauer poziva Nemce naj podprejo prizadevanja za spremembo zasedbenega statuta.

18. SEPTEMBRA: V Ottawi je De Gasperi trem zahodnim zunanjim ministrom razložil italijanske gospodarske potrebe. — V Italiji enodnevna stavka državnih namestnikov. — Na predlog kitajskokorejske delegacije se bo vršil sestanek zveznih častnikov. — V Trstu je bila ustanovljena nova družba za letalski promet z imenom »Triest Airways Company«. — V zahtvalo za izkazano podporo je mesto Zagreb vladi ZDA darovalo zgradbo, v kateri bosta našla streho ameriški konzulat in Zavod za ameriško kulturo. — Da bi preizkusil resnost Grotewohlovega predloga za združitve Nemčije, predlaga Schumacher svobodno volitve na celotnem področju Berlina.

19. SEPTEMBRA: V Ottawi se je De Gasperi zopet sestal na posebne razgovore s tremi ministri zahodnih velesil. Izgleda, da je prav tržaško vprašanje ovira revizije mirovne pogodbe. — Attlee je iznenadil s svojim sklepom, da razpusti politve, ki se bodo vršile 25. oktobra. V zvezi s temi politvami se bo moral premakniti tudi rok za sestanek atlantskega pakta v Rimu. — Kaže, da pridejo pogajanja za premirje na Koreji zopet v tek. Sovarni so izročili bilan. OZN štiri sinvasorje, ki so bili oboroženi s DDT. Sedaj predlagajo nadaljevanje pogajanj. — Položaj Perzije se v zvezi s petrolejskim sporom zapleta. Sirijo se glasovi, da se vlada nahaja v krizi. — Grotewohl je odklonil predlog za združitve Berlina po svobodnih volitvah. Na Zahodu smatrajo za odklonitev kot dokaz za kresnost komunističnega predloga glede združitve obeh Nemčij. — Angleški kralj Jurij VI. je obel. Njegovo zdravstveno stanje povzroča zaskrbljenost.

Važno za učence ki so končali ljudsko šolo

Opozarjamo starše onih učencev, ki so končali V. razred ljudske šole, da je obiskovanje šole po zakonu obvezno do 15. leta. Radi tega so starši onih učencev, ki so končali ljudsko šolo v krajih, ki niso oddaljeni od podpisane strokovne šole (Gorica, ul. Randaccio) več kot 5 km, po zakonu dolžni vpisati svoje otroke v to šolo. Ti kraji so: Gorica, Pevma, Podgora, Standrež, Sovodnje, Rupa in Gabrija.

Ker sta danes konkurenca in boj za obstanek zelo huda in ker vemo, da starši ljubijo svoje otroke, jih bodo gotovo skušali vsposobiti v vsakem oziru za ta življenjski boj in vpisali v strokovno šolo tudi tiste otroke, ki bi po zakonu ne bili dolžni obiskovati nadaljnjih šol, in sicer iz vasi: St. Maver, Steverjan, Valerišče-Jabzine, Krmlja, Plešivo, Dol, Vrh sv. Mihaela, Jamlje, Doberdob, Tržič in Ronke.

Za vpis v strokovno šolo se ne plača nobenih pristojbin (taks), razen 100 lir za zavarovanje proti nezgodam in 1000 lir za spričevala. Ni ti treba za vpis v prvi razred sprejemnih izpitov; prošnji pa mora prosilec priložiti spričevalo 5. razreda ljudske šole, karstni list ter spričevalo o cepljenju kiz.

Prijavitelj se mora za vpis tudi ozi dijaki, ki so že preteklo leto obiskovali strokovno šolo.

Dijaki, ki imajo popravne izpite, se vpišejo šele po teh izpiti. Spoznaj popravni izpitov je:

ponedeljek 17. t. m.: italijanska naloga; torek 18.: slovenska naloga; sredo 19.: računska naloga; četrtek 20.: vse druge pisne naloge.

Vsi ustmeni popravni izpiti čez 1. in II. razred se vrše v petek in soboto 21. ter 22. t. m. Ustmeni izpiti čez III. razred se začne v ponedeljek 24. t. m.

Vpisovanje se vrši na tajništvu šole (Gorica - Via Randaccio 22-I) vsak dan od 9-12 do prvih dni oktobra.

Ravnateljstvo strokovne šole

Plešivo pri Krmlju

Nova šola, ki nam jo zidajo, je že pokrita in delo dobro napreduje. Prav gotovo pa ne bo mogla biti uporabna takoj v začetku šolskega leta, ker bi moglo še ne posušeno zidovje kvarno vplivati na zdravje neznanih otrok.

Pomoč ubožnim otrokom!

Kmalu se zopet odprejo šole in mnogi otroci bodo prvič v svojem življenju prestopili prag šole. Vsi vemo, kako veselo razpoloženje vlada med mladim šolskim naraščajem, ko grejo prvič v šolo.

Ker pa so mnogi otroci doma res ubožni in nimajo niti primerne obleke niti obutve, je naša sveta dolžnost, da jim priskočimo na pomoč. Zato nismo vsi, kar imamo obleke, perila in vlažni obutve v pisarno Slovenskega dobrodelnega društva v Gorici, Riva Piazzutta 18-1.

Otroci pritečejo svojim materam

V Slovenskem poročevalcu od 9. t. m. beremo pritožbo, ker nemške oblasti nečesto vrtni otroka neki materi iz okolice Vrhnike, ki ji je bil vzet med vojno, ko so Nemci očeta ubili in družino razpršili na razne kraje. Ameriške zasedbene oblasti v Nemčiji pa sporočajo materi, da ni moči za sedaj otroka vrniti domov in, da je pravzaprav bolje zanj, če ostane v oskrbi neke družine v Nemčiji, blizu Kasla, ki ga redi.

Mati ima prav gotovo vso pravico, da ji otroka vrnejo. In se le čudimo, da jugoslovanska diplomacija ne podzame bolj odločni korakov, da pride otrok v naročje svoje matere. Toda hkrati moramo pribiti, da jugoslovanska komunistična oblast ne ravna nič manj nečloveško, ko pridruže številne otroke in jih neče izročiti lastnim materam, ki jih zaman iščejo in terjajo. Znani so nam razni taki slučajji in bi lahko navedli tudi imena. Vendar upamo, da se bo tudi ta zadeva ugodno rešila. Saj bi se za stvar lahko poznimalo tudi vodstvo mednarodnega rdečega križa.

Aretacije v Sloveniji

Na Vrhovljah, vasi, ki leži prav na meji nad Kožbano v visokih Brdih na Goriškem, je te dni policija zaprla več oseb. Nihče ne ve razloga za tako ravnanje z ljudmi v vasi, ki močno občuti veliko pomanjkanje življenjskih potrebščin, ker jo obdajajo vse okolici skoro sami revni pašniki!

no, in povedati naše skromno mnenje v raznih vprašanjih in zadevah. In končno tudi narodna zavest in zvestoba. Mi Slovenci, ki smo toliko trpeli pod fašizmom, bi morali biti danes pokorna živinčeta pred lastnimi komunisti in vsemi drugimi Italijani. Oni pa nimajo smisla in čuta za naše upravičene zahteve. Medtem ko se »Demokracija« vneto in nenehno bori za naše narodne pravice, zasmehujejo komunisti narodnost kot tako in s »Delo« niti ne zmenji za trpke krivice, ki se nam godijo pod Italijo. Tu pa tam vrže kako besedo o naših pravicah, toliko, da slepi in preslepi še kakega naivnega.

V ostalem moram verjeti in verjamem več »Demokracija«, kot pa »Delo«, kar se tiče gospodarskih in socialnih vprašanj, ki zanimajo delavca. Zato se strinjam tudi s tem, kar piše »Demokracija« od preteklega tedna. Saj imamo tudi mi delavci razum. Zato moramo imeti tudi prosto voljo, da svobodno zbiramo med stranko in stranko ter tako utiramo pot v bodočnost, ki bodi našim otrokom in našemu narodu lepša kot je nam današnje življenje.

Kot dobri sosede smo za sožitje z Italijani in smo pripravljeni jih spoštovati, kolikor tudi oni nas.

Proletarec

Obvestila čebelarjem

Obveščamo vse čebelarje, da so nakaznice za sladkor, ki so bile veljavne do 15. t. m., s tem dnem zapadle.

Istovrstno opozarjamo čebelarje tudi, da so dolžni naznaniti število panjev čebel in plačati letni delež obveznemu čebelarstvu združenju. V slučaju, da bi tega ne storili, ne bodo imeli pravice do jesenskega nakazila za sladkor.

Dantejev lik so darovali Gorici

Bivši bojovniki iz Ravenna so v nedeljo 16. t. m. obiskali Gorico in izročili županu Dantejev lik. Tudi zaradi tega se bodo odslej Italijani ponašali, da je Gorica »italianissima«.

Razstava proste cone

Težko pričakovani sadovi proste cone postajajo iz dneva v dan manjši in grenkejši. Prvo razočaranje širše javnosti, ki je nastalo ko je zvedelo, kaj vse bo prosta cone nu-

Števerjan in Sovodnje treba vrniti pod goriško sodnijo in davkarijo

Ko so septembra 1947 oblasti začasno priključile Sovodnje in druge tamošnje kraje k Zagrajski občini, Steverjan z ostalimi vasi pa h Koprivci, so vse te kraje podvržili Gradski odnosno Krmini, kar se tiče sodne in davčne pristojnosti. Tako morajo ubogi Steverjanci hoditi kakih 12 km dolgo pot v Krmino, s katerim nimajo niti neposredne zveze, namesto da bi jih bili pustili pod goriško sodnijo in davkarijo. Z Gorico imajo stalno zvezo po korjeri, ki vozi večkrat na dan v Steverjan in nazaj, ali pa pridejo v mesto s kolešom. V par minutah so tu!

Isto velja tudi za Sovodnje, ki ima stalno in večkrat na dan korjero v Gorico in nazaj!

Poleg tega pa imajo vsi ti kraji vse ostale posele samo z Gorico, ki je njihovo naravno središče in tržišče.

Sedaj, ko sta postali Steverjan in Sovodnje samostojni občini, je nujno potrebno, da se ju vrne pod pristojnost goriške okrajne sodnije in goriške davkarije.

meja vzela zaledje, ne vidijo pa, da so sama odtegnila nekaj zaledja od Gorice, to je Steverjan in Sovodnje.

Upamo, da bodo pristojne oblasti to upravičeno pritožbo in zahtevo Steverjancev in Sovodnjecev ugodno rešila!

Važno sporočilo beguncem ki se hočejo izseliti v ZD

Mednarodni urad za begunce IRO - sporoča, da preneha 31. oktobra t. l. vsako delovanje komisije Združenih držav Amerike v Italiji, ki ima namen pomagati beguncem za naselitev v te države. Zato se opozarjajo vsi begunci, ki se želijo izseliti v ZDA, da najpozneje do 28. t. m. pošljejo vse svoje dokumente komisiji ZDA v Napoli. Ti isti pa, ki imajo prošnjo za izselitev že v teku, naj se nemudoma do 20. t. m. javijo v najbližjem uradu mednarodne organizacije za begunce - IRO. Steer bodo izgubili priložnost za izselitev v ZDA. Računajo, da se v ZDA lahko izseli še kakih 2000 oseb, ki se nahajajo v Italiji.

Si že prispeval u volilni sklad Slovenske narodne liste?

Kandidati Slovenske narodne liste so v nedeljo zborovali

Preteklo nedeljo, dne 16. t. m., se je vršilo v Trstu zborovanje kandidatov Slovenske narodne liste. Zborovanje, ki mu je predsedoval Josip Terčon iz Nabežine, so se polnoštevilno udeležili kandidati za občine Trst, Nabežina, Zgonik, Repentabor in Dolina.

Po uvodnih besedah je g. Josip Terčon dal besedo članom Glavnega volivnega odbora Slovenske narodne liste, ki so podali tri referate.

Kot prvi je spregovoril dr. Josip Agneletti o mednarodni politični situaciji.

boden Trst vrata na morje in v svet. Zato prepustiti odločanje o Trstu in STO-ju Italiji in Jugoslaviji pomeni izročiti usodo otroka dvema mačehama. Vsled tega odklanjamo in obsojamo vsako barantanje s Trstom. Ali vse to barantanje bo zamaš. Zavedajmo se in verujmo, da ni danes človeške sile na svetu, ki bi mogla odtrgati Trst od njegovega naravnega zaledja in od Podonavja.

Govor dr. Josipa Agneletta

Predsednik SDZ je med ostalimi izjavil:

Druga svetovna vojna je zlomila tilnik Hitlerjevi Nemčiji in Mussolinijevi Italiji, ni pa uničila totalitarnih diktatur. Na mesto nacizma in fašizma je stopila strahovlada komunizma, ki se je v drugi svetovni vojni rešil le s pomočjo zapadnih zaveznikov, potem ko se je bil potuhnil in celo razpustil »komunistično internacionalo«.

Komunizem ni v službi slovanstva. Stalin - Džugasvič je v zvezi s Hitlerjem napadel in razkosal 1939. leta slovanstvo Poljsko, dal celo Varšavo Nemčiji in boljševiki so odpeljali iz Poljske pol milijona otrok in odraslih. Leta 1941 je Stalin izgnal iz Moskve jugoslovanskega poslanca, ker je bila Jugoslavija odklonila pristop k nemško-italijanski osi; in komunisti v Jugoslaviji so sabotirali jugoslovansko vojsko ob Hitlerjevemu napadu na Jugoslavijo.

S tem, da je boljševizem s silo in zviždom odpravil več ali manj demokratske režime v srednje-evropskih državah in te spravil pod komunistično diktaturo ter da je javno obnovil »komunistično internacionalo« (kominform), je postal napadec proti demokratskemu svetu. Razdelil je svet v vzhodni komunistični blok, ki hoče s svetovno revolucijo uvesti komunistično diktaturo po vsem svetu, in v zapadni blok svobodnih narodov, ki to revolucijo odklanja. Od l. 1949 je doživel komunizem vrsto močnih udarcev. Ponesrečena blokada Berlina, obrambni atlantski pakt, padec napačne sveta proti komunizmu, izgubljena korejska vojna in končno mirovna pogodba z Japonsko. To so udarci! Danes je komunizem, četudi do zob oborožen, nesposoben, da bi z uspehom napadel zapadne svobodne demokracije. Najmočnejša obramba komunističnih režimov je še vedno železna zavesa. Ali tudi ta zavesa se bo razjedla. In nikdo na svetu ne bo s padcem komunističnih režimov bolj odrešen kot ravno slovanški svet.

Kontinentalna evropska skupnost, ki je sicer še le beseda, ki pa utegne meso postati, sodelovanje vseh demokracij v svetu jamčijo človeštvu varnost in boljše bodočnost. Zato kvišku srca!

Svobodno tržaško ozemlje ni bilo ustanovljeno samo zato, da ne pride pod Italijo ali pod Jugoslavijo, ampak je bilo ustanovljeno predvsem zaradi njegovega narodnostno mešanega prebivalstva; ter zato, da ima Srednja Evropa in Podonavje skozi samostojen in svo-

Običinski volivni odbori Slovenske narodne liste iz občin Trst, Nabežina, Zgonik, Repentabor in Dolina so na zborovanju kandidatov

in kandidatni Slovenske narodne liste v Trstu dne 16. septembra t. l. soglasno odobrili glede odgovditve volitev v coni A STO-ja sledečo

RESOLUCIJO

Enodušno obsojamo nedemokratično odločitev volitev v tej coni STO-ja, ki so jo zahtevale italijanske irendentistične stranke; odobravamo v vsem njenem obsegu resolucijo Glavnega volivnega odbora Slovenske narodne liste od 7. septembra; pozivamo naš Glavni volivni od-

bor, da stori vse, kar je mogoče da se volitve vrše še v tem letu ter da nadaljuje s pričetim delom za zmago Slovenske narodne liste, ki je edina slovanška lista, katere zastopa načelo brezpogojne ohranitve Svobodnega tržaškega ozemlja in popolno enakopravnost slovanškega naroda.

Razna ugibanja

Tri razna ugibanja se širijo v zvezi z razveljavitvijo STO-ja, to je z vrnitvijo Trsta Italiji! Dvomimo, da bi tako rešitev tržaškega vprašanja odgovorni državniki Jugoslavije mogli predstaviti v sprejemljivi obliki svojim narodom in jo pred zgodovino opravičiti. Dvomimo tudi, da bi taka rešitev, ki bi pomenila osnovno revizijo mirovne pogodbe, bila sploh izvedljiva brez pristanka tudi ostalih sopsodpisnikov, kajti tržaško vprašanje je pač v prvi vrsti, nikakor pa ne izključno italijansko-jugoslovansko vprašanje.

Podobna oblika rešitve tedaj že rešenega tržaškega vprašanja je bila pršla povč do izraza v znanem sporazumu Tito-Togliatti. Ta sporazum, ki ga je že tedaj večina smatrala, podobno kot poznejše tristransko noto, le za volilno oporo, tedaj prijateljski Togliattijevi stranki, je kmalu izgubil v pozabo. Noben voditelj in odgovorni jugoslovanski državnik se pozneje nikoli ni vračal k taki rešitvi tržaškega vprašanja. Obujen je bil ta sporazum k življenju le mnogo kasneje v zvezi z znano resolucijo komunistične partije v Izoli. (V tej zvezi je dr. Tončič omenil, da se mu je nedavno očitalo, češ da ob priliki sporazuma Tito-Togliatti ni izjavil posledic. Poudaril je, da je takrat pred kompetentnim forumom izrečno izjavil, da na tak sporazum nikoli ne bo pristal, pač pa se mu bo kvečjemu vdal! Ni pa izjavjal posledice tudi zaradi tega, ker je bil ta sporazum kmalu pokopan in vse dotlej, dokler ni bil v Izoli zopet izkopan.)

Podobna oblika rešitve tedaj že rešenega tržaškega vprašanja je bila pršla povč do izraza v znanem sporazumu Tito-Togliatti. Ta sporazum, ki ga je že tedaj večina smatrala, podobno kot poznejše tristransko noto, le za volilno oporo, tedaj prijateljski Togliattijevi stranki, je kmalu izgubil v pozabo. Noben voditelj in odgovorni jugoslovanski državnik se pozneje nikoli ni vračal k taki rešitvi tržaškega vprašanja. Obujen je bil ta sporazum k življenju le mnogo kasneje v zvezi z znano resolucijo komunistične partije v Izoli. (V tej zvezi je dr. Tončič omenil, da se mu je nedavno očitalo, češ da ob priliki sporazuma Tito-Togliatti ni izjavil posledic. Poudaril je, da je takrat pred kompetentnim forumom izrečno izjavil, da na tak sporazum nikoli ne bo pristal, pač pa se mu bo kvečjemu vdal! Ni pa izjavjal posledice tudi zaradi tega, ker je bil ta sporazum kmalu pokopan in vse dotlej, dokler ni bil v Izoli zopet izkopan.)

V nadaljnjih svojih izjavanjih je dr. Tončič orisal zadnji razvoj tukajšnjih strank v zvezi s STO-jem in poudaril, da se sedaj tudi tiste stranke, ki so STO odločno zavračale, ali le pogojno sprejemale, trudijo, da bi slovensko javnost prepričale, da so iskreno in edino rešitev za STO. To nas še bolj utrjuje v prepričanju, da smo na pravi poti in da je v tem vprašanju vse slovensko in hrvaško ljudstvo STO-ja z nami. (konec na 4. strani)

O vzpohilni odločitvi volitev

je govoril dr. Frane Tončič. Uvodoma je poudaril vlogo skupine neodvisnih Slovencev, ki si, upoštevajoč mednarodno-politični razvoj, prizadevajo prispevati po svojih skromnih močeh le k reševanju vprašanj, ki se tičejo interesov tržaških Slovencev in Hrvatov. Teh vprašanj je nebroj in so pri njih prizadeti prav vsi tržaški Slovenci in Hrvati. Skupina neodvisnih Slovencev ima za cilj pritegniti k sodelovanju pri reševanju teh vprašanj čim večje število tukajšnjega slovanškega in hrvaškega prebivalstva.

Naše življenjsko vprašanje

V sedanjem mednarodnem položaju je reševanje naših življenjskih vprašanj mogoče le na podlagi popolne realizacije in ohranitve STO-ja. Ko je gonja proti STO-ju zavzela že nevarne oblike in se je začela vsiljevati tudi v vrste tržaških Slovencev, je skupina neodvisnih Slovencev, v soglasju s Slovensko demokratsko zvezo in s Slovensko krščansko socialno zvezo, dala pobudo za ustanovitev Akcijskega odbora za obrambo STO-ja, ki je pužval na sodelovanje vse tržaške Slovence in Hrvatov in naletel na razumevanje tudi pri pomembnih političnih strujah naših italijanskih sodeželanov. Morda ni preveč neskončno, če se prepisje del zasluge za razčiščenje političnih pozicij in za nadaljnji politični razvoj na našem ozemlju ravno Akcijskemu odboru za obrambo STO-ja. Eno pa je gotovo: ideja, ki je kumovala ustanovitvi A.O., se je v zadnjih dveh letih okrepila, zajema vedno širše plasti tukajšnjega prebivalstva, se vsiljuje kot edino mogoča osnova političnega programa tudi strankam, ki so jo do nedavno odločno zavračale, ali jo le pogojno sprejemale.

Ta ideja je postala v nadaljnjem razvoju osnovna točka volivnega sporazuma vseh treh slovanških političnih skupin, ki tvorijo A.O. za obrambo STO-ja in ki so sklenile nastopiti pri bodočih občinskih volitvah skupno kot — Slovenska narodna lista.

Vsi znaki so kazali, da bo ta ideja pršla pri volitvah do krepkega izraza in da bodo volitve za marsikoga bridko presenečenje.

Toda povsem nepričakovano so bile

Volitve preklicane

in odložene na poznejši čas. Kakšni so bili vzroki, ki so povzročili ta nenadni ukrep ZVU? Kaj jo privede do tega, da je kar čez noč izpremenila svoje dotedanje zadržanje? Bolj kot na to odgovoriti, se da o tem ugibati.

Je v ozadju »sporazum«?

Trdovratno pa se vzdržuje še eno ugibanje, češ volitve so bile odložene, da se omogočilo predstojeca direktna pogajanja med Italijo in Jugoslavijo za rešitev tržaškega vprašanja in po temaktam za vsesplošno sodelovanje med tema dvema državama na široki in sigurni podlagi.

Ne razpolagamo s podatki — je nadaljeval dr. Tončič — da bi mogli preveriti upravičenost tega ugibanja. Eno pa je gotovo: če naj bi se ta »direktna pogajanja« vodila izven okvira mirovne pogodbe, bi ne

O tristranski izjavi

Dogodki dokazujejo pravilnost našega stališča

Ni prvič, da se ponavlja po ratifikaciji mirovne pogodbe tržaško vprašanje na dnevnem redu mednarodnih razgovorov. Skoraj bi rekli, da pravzaprav z dnevnega reda sploh še ni bilo odstavljeno.

Značilno je pri tem, da ne gre za vprašanje, ki bi bilo po končani vojni — kakor toliko drugih — ostalo odprto, temveč za vprašanje, ki je bilo rešeno s polnveljavno mednarodno pogodbo vseh neposredno in posredno zainteresiranih činiteljev oziroma držav.

Ce iščemo vzroka temu težko razumljivemu, nezdravemu in za napredek našega mesta pogubnemu stanju, bomo ugotovili brez mnogih težkoč, da so se vse nejasnosti in ves nemir v tržaškem vprašanju pričele takrat, ko so zahodne velle-sile s svojo znano izjavo od 20. marca 1948 predložile Sovjetski zvezi, naj se vse Svobodno tržaško ozemlje zopet izroči Italiji.

O tem, kaj je bil pravi povod za to izjavo, namreč namen zahodnih treh velesil podpreti De Gasperi-jevo Italijo pred parlamentarnimi volitvami, smo mi in drugi že tolikokrat pisali, da lahko samo še ponavljamo. Pojasnili smo pa tudi, kaj ta izjava po svojem bistvu in po svojem značaju pomeni.

Ker se pa ta izjava, ali da bomo točneje, ta predlog z italijanske strani vedno znova in znova postavljala kot utemeljitev pri zahtevah po zopetni posesti Trsta, in ker se rimska vlada, italijanska diplomacija in ves italijanski tisk brez razlike strankarske opredelitve ne nehojo pozivati na to izjavo, ki naj bi bila dala Italiji nekako svečano in sveto pravico na Trst in na njegovo ozemlje, ne bo odveč, če tudi mi znova osvetlimo to vprašanje i s pravne a i politične strani.

Znano je, da se je z mirovno pogodbo Italija odrekla svoje suverenosti nad celotnim področjem Svobodnega tržaškega ozemlja. V tem oziru ne obstajajo nobeni dvomi in vsi poskusi, s katerimi so hoteli naknadno z lažljivimi pravnimi argumenti overiti to dejstvo, so se izkazali kot čisto navadno šarlatansko početje, četudi so te poskuse napravil neki tako imenovani italijanski visoki znanstveniki.

Ker se pa tudi današnja Italija, ki sebe naziva demokratično, noče odreči svojim imperialističnim stremljenjem, četudi so jo še pred kratkim spravile čisto na nob državnega propada, in hoče za vsako ceno pri Trstu zopet začeti svoj osvajalni pohod na to stran Jadrana, se katerivito drži tristranske izjave, katere popolnoma neupravičeno daje smisel in značaj, ki ga

nima in ki ga nikdar ni imela.

Tudi odgovorni italijanski državniki prikazujejo sedanje stanje tržaškega vprašanja v smislu, kakor da bi bile s tristransko izjavo nekako izbrisane pogodbene obveze Italije, izvirajoče iz mirovne pogodbe in kot bi ta predlog Italiji že dal nekake oblastvene pravice na vse Svobodno tržaško ozemlje,

V pretvaranju dejstvo so italijani bili vedno veliki. Tudi sodobni Italijani v tej vrtilni ne zaostajajo. Pri tem jih prav nič ne moti, da hodijo v tem pogledu pogosto naravnost po smešnih poteh.

Naj predvsem ugotovimo, da se glede polne veljavnosti mirovne pogodbe ne bi bilo nič spremenilo, če bi bila tudi Sovjetska zveza sprejela tristranski predlog. Za spremembo mirovne pogodbe z Italijo je potrebna soglasnost vseh 21 podpisanih držav. Ker pa že Sovjetska zveza tedaj predloga ni sprejela, je postal ničen in brez vsake učinkovitosti, kot toliko drugih predlogov, ki jih druga stran ne sprejme, in bo ostal brez vsakega dejstva, dokler ga ne bo sprejelo vseh 21 podpisnikov. Do tedaj pa ostanejo za vse podpisnike in seveda tudi za Italijo v polni veljavi vse določbe mirovne pogodbe, med drugimi tudi določbe, s katerimi so STO ustanovili ter mu dali pravne in upravne oblike.

To je dejansko stanje, na katerem ne bodo italijanski irendentisti nič spremenili, pa če se tudi trikrat na glavo postavijo. Vse drugo so samo fantazije in kombinacije.

To velja tudi za »Rimorski dnevnik«, katerega zanima vprašanje, kaj smo storili mi, da STO ne pride nikdar več pod Italijo.

Da nismo dosedaj storili nič drugega, kot našemu ljudstvu jasno prikazali naše politične razmere in v pravilni luči osvetlili mednarodni položaj Svobodnega tržaškega ozemlja, bi že s pravico lahko dejali da smo našo dolžnost izpolnili. Ker spada med prve dolžnosti političnega vodstva, dati ljudstvu pravilne politične smernice.

Da nas je ljudstvo razumelo, nam dokazuje čvrsta odločnost vseh tržaških Slovencev, da se bodo borili za ohranitev STO-ja. Dokazuje pa tudi stalno naraščajoče število naših pristavež in prijateljev.

Ugotovili smo celo, da se celo Branku Babiču, o katerem zares ne bi mogli trditi, da razume politična vprašanja, pričenjajo jasni pojmi. Opažamo namreč, da je njegova skupina v zadnjem času pričela ponavljati vse misli, katere smo dosedaj zastopali mi in ki jih je še do pred kratkim ogrebno pobijala. Tudi to spremembo smatramo na vsezadnje kot našo zaslugo.

Kar smo pa še sicer ukrenili na domačem in mednarodnem polju v naši odločni in dosledni borbi za ohranitev STO-ja, smo deloma objavili. Kogar to zanima, naj čita naš list. Če ga pa naši nasprotniki tudi ne bi čitali, nas to v našem delu in v naših naporih ne bo oviralo. Zadržujemo nam zvesti, da smo dosedaj in da bomo tudi v bodoče napejli vse naše sile, da doprinesemo svoj del k ohranitvi STO-ja in da bomo, kot dosedaj, neumislno udarili po vsekemu, ki se bo igral kalkomiselno in neodgovorno s tem našim življenjskim vprašanjem.

Glesbena šola SPM

Vpisovanje gojencev v šolo

začne v četrtek, dne 20. sept. t. l. in traja do 1. okt. dnevno od 10-h - 12-h v šolskih prostorih v ul. Machiavelli št. 22-II. Opozorjamo, da se morajo tudi lanski gojenci na novo vpisati, ako nameravajo nadaljevati letos šolanje. Ker prične reden pouk že 1. oktobra za vse glavne predmete, kakor tudi za stranske, naj gojenci ne zamujajo pravočasnega vpisa, ki velja tudi za gojence iz Sv. Ivana, Barkoveč, Opčin, Skednja, Nabežine in zgornje tržaške okolice. Prijavijo se lahko tudi telefonično na št. 65-72.

Druga po kronološkem redu najstarejša slovanška književna družba je

SLOVENSKA MATICA

Misel za njeno ustanovitev ima tudi svoje korenine v štiridesetih letih preteklega stoletja. K ustanovitvi so vzpodbujali vzgledi že obstoječih Matic na slovanškem severu in jugu. Omenjenim Maticam so še pred ustanovitvijo Slovenske matice sledile po kronološkem redu pri drugih slovanških narodnih sledilcih: leta 1847 je bila v Zagrebu ustanovljena »Matica Hirska«, ki je bila leta 1874 prekrščena v »Matico Hrvatsko«. Istega leta je bila v Budušinu ustanovljena lužiško-srbska »Matica Serbska«, pet let pozneje (l. 1852) pa v Brnu »Matic Moravska«. Slovaki so dobili svojo Matico (Matica Slovenska) dve leti pred Slovenci (1862). Pa tudi direktnih vzpodbud s te strani ni manjkalo. Tako je objavil Bleisweis v svojih »Novicah« kakšnih dvajset let pred ustanovitvijo »Slovenske matice« obširen članek lužiško-srbskega slavista J. P. Jordana, ki v njem predlaga ustanovitev Matice kot književne družbe ter tudi razvija obširen program njenega dela v pravcu izdajanja poljudno znanstvenih knjig ter abiranja slovanškega folklorističnega materiala. Toda razne težave so še dolgo ovirale ustanovitev.

Naše knjižne družbe pred drugo svetovno vojno

Leta 1868 pa se je za ustanovitev Slovenske matice resno zavzel dr. Lovro Toman (rojen l. 1827, politik in narodni buditelj), ki je tega leta predlagal, naj se ustanovi Matica v spomin tisočletnice slovanških začetnikov književnosti sv. Cirila in Metoda. Pridružil so se mu še za slovenski kulturni napredek navdušeni možje s Koroškega in Stajerskega in tako je prišlo v Ljubljani do ustanovitve pripravljalnega odbora, ki je izvršil vse potrebne predpriprave in naslednjega leta (1864) je začela Slovenska matica pravno obstajati. Za svojo nalogo pa si je postavila izdati slovanstvene, znanstvene in potrebne solške knjige. S tem pa je bila podana tudi razlika od Družbe sv. Mohorja. Dočim je ta imela v svojem programu izdajanje del, ki naj bodo dostopna in razumljiva preprostem ljudstvu, je bila Slovenska matica ustanovljena predvsem kot književno-znanstveno društvo za slovensko izobraženstvo.

V letih svojega delovanja pred prvo svetovno vojno (1914 - 1918) je izdala za svoje člane številne prevode iz svetovne književnosti, ni pa tudi zanemarjala izdajanja del domačih pisateljev. Razen tega je seznanjala Slovence z njih zemljo, zgodovino in narodno dušo.

Pripravljala je izdajo zemljevida slovanškega ozemlja ter začela objavljati zemljepisno - zgodovinske spise slovanških dežel pod imenom »Slovanška zemlja« ter narodno pesništvo pod naslovom »Slovanške narodne pesmi«. Da bi tudi ona doprinesla svoj delež k medsebojnemu spoznavanju in kulturnemu zblizanju jugoslovanskih narodov, je bila v najokvirnih zvezah z Matico Hrvatsko v Zagrebu, s katero je skupaj izdala tudi nekoliko knjig.

Delovanje Slovenske matice avstrijskim oblastem ni bilo všeč in izbruh svetovne vojne leta 1914 jim je prisel prav, da so to slovensko kulturno - znanstveno književno društvo razpustile, nad njo je zagospodoval nemško-nacionalni avstrijski sektester in vse njeno premoženje je bilo zaseženo.

Takoj po končani svetovni vojni pa je Slovenska matica obnovila svoje delo, kar pa zaradi raznih vojnih posledic ni bilo tako lahko. Kljub temu pa statistika njenega članstva dokazuje precej lep napredek. Prvo leto po ustanovitvi je štela samo 712 članov, deset let pozneje pa že 2200 in okrog te višine se je sukalo število članstva vsa leta do izbruha prve svetovne vojne. Takoj po osvobođenju pa je

doseglo svoj višek: leta 1919 je štela blizu 4000. Takoj naslednje leto pa je število za spoznanje padlo ter se je v letih med obema svetovnimima vojnama ustalilo na povprečnem številu 3500.

Čisto strokovnega značaja in zato z omejenim delokrogom je bila tudi že pred prvo svetovno vojno ustanovljena književna družba SLOVENSKA ŠOLSKA MATICA

Njeno ustanovitev je povzročila nujna potreba po domačih, v slovenskem jeziku pisanih pedagoško-didaktičnih delih, ki jih do takrat Slovenci niso imeli in so se morali pri tem opirati izključno na tuje narode. Ta pedagoško - kulturna književna družba je bila ustanovljena po prizadevanju vidnejših slovanških šolnikov in prosvetnih delavcev leta 1900. Njen namen je bil nuditi slovanским šolnikom in vsem, ki so zainteresirani na vzgoji slovenske mladine slovanška pedagoško-didaktična dela ter na ta način pripomoči slovanским vzgojiteljem do širše strokovne izobrazbe in temeljitejšega spoznavanja vzgojnih in kulturnih smeri doma in na tujem.

Članstvo Slovenske šolske matice je tvorilo skoraj izključno učiteljsstvo slovanških osnovnih in

srednjih šol ter njih učiteljski naraščaj. Tako je štela prvo leto po ustanovitvi 825 članov, ob prvem desetletju njenega delovanja nekaj manj od 1800, ob izbruhu prve svetovne vojne l. 1914 pa je morala zaradi obče nestalnih in neurejenih razmer za več let prenehati s svojim delovanjem, ki ga je obnovila šele v novih urejenih priklakah pod Jugoslavijo. Ko pa je bila v novi, lastni narodni državi uresničena stara želja Slovencev po lastni univerzi in je bila na filozofski fakulteti ustanovljena stolica za pedagogiko, se je Slovenski šolski matici odprlo novo polje za uspešno delovanje. Število njenega članstva je napram predvojnemu številu znatno naraslo in se je v letih med obema vojnama sukalo okrog števila 3000.

GORIŠKA MATICA

Ko so bile po ustanovitvi Jugoslavije potegnjene nove meje z njenimi sosednjimi državami, je skoraj tretjina vseh Slovencev ostala izven svoje narodne države. Največji del teh je pripadel Italiji, kjer so se znašli v popolnoma novih razmerah. Ta del Slovencev pa je bil tudi od vojnih operacij zelo prizadet, saj je baš na njihovem ozemlju divjala najhujša vojna vi-

hri, ki je mnogo obstoječega popolnoma uničila. Tako so bile uničene tudi domače rodbinske in javne društvene knjižnice, katerih obnova je naletela na izredne težkoče. Iz Jugoslavije knjig ni bilo mogoče dobiti. Najprej je bila zaprta meja, ko pa se je ta odprla, je bilo naročanje slovanških knjig iz Jugoslavije skoraj nemogoče, predvsem zaradi nestalnih valutnih razmer. Domače knjižne založbe v Gorici in Trstu so bile izrpane in tako so jeli Slovenci v Italiji razmišljati na osamosvojitve na književnem polju in na neodvisnost od književne produkcije Slovencev v Jugoslaviji, ki so tudi začeli živeti precej različno kulturno življenje, kot pa so ga živeli Slovenci v Italiji.

Osnovo za to je prožila Narodna tiskarna v Gorici, ki se je takoj znašla v novi nastali razmerah po prvi svetovni vojni ter je že leta 1919 začela izdajati knjige za Slovence v Italiji. Leta 1920 je začela imenovati svoje založništvo »Goriško matico«, ki pa je še delovala na trgovski osnovi. Pet let pozneje (l. 1925) pa se je to založniško podjetje osamosvojilo ter spremenilo v književno družbo po vzorcu Slovenske matice v Ljubljani. Od takrat je redno letno izdajala za svoje člane po štiri redne knjige in za doplačilo tudi nekaj izrednih izdaj.

(Konec)

VESTI S TRŽAŠKEGA

Slovenske otroke v slovenske šole!

Smo v času vpisovanja otrok v šole. Letos ni sicer običajne javne časopisne gonje, ki bi slovenske starše odvrčala od slovenskih šol, toda zaradi tega si ne smemo ustvarjati, da ni na delu na tisoče drugih činitejv, ki imajo iste namene. Zamarnjena in stara šolska poslopja, ki so našim šolam v mestu edino dostopna, še vedno neurejena stalpost slovenskih učnih moči, propaganda proti obstoju Svobodnega tržaškega ozemlja, ki se na čudovit način poveča vedno ob začetku šolskega leta, vse to skuša na posreden način vplivati na slovenske starše ter omajati njihovo trdnost. Cesar niso mogli doseči italijanski iredentisti naravnost, to poizkušajo izvesti sedaj po ovinkih. Ni ga sredstva, ki jim ne bi prišlo prav, pa čeprav se odeva tudi v plašč kominformističnega internacionalizma.

Dne 6. oktobra je svečana otvoritev s službo božjo. 8. oktobra se začne redni pouk na vseh osnovnih šolah. Vpisovanje je obvezno za vse razrede od prvega do petega. V prvi razred se vpisujejo otroci, ki so rojeni leta 1945 in ki do 31. decembra t. l. dovršijo šesto leto starosti. Vsa potrebna pojasnila in navodila dobijo starši pri ravnateljskih šol. Slovenski starši, pokažite, da ste vredni sinovi svojega naroda in da ljubite svoj jezik.

Za vpis v I. razred so potrebne sledeče listine:

- rojstni list od anagrafskega urada;
- potrdilo o cepljenju koz od zdravstvenega urada;
- potrdilo o cepljenju proti davici;
- potrdilo o zdravih očeh.

Matere oskrbite si listine takoj, dokler ni še navala po uradih.

Vpisovanje v nižjo industrijsko strokovno šolo v Trstu

Ravnateljstvo šole obvešča vse prizadete, da se morajo vsi novi in dosedanjji učenci, ki želijo v letu 1951-1952 obiskovati pouk na tej šoli, zglasiti med 1. in 25. septembrom t. l. pri tajništvu in izpolniti prošnjo oziroma prijavo za vpis v šolo. Novi učenci morajo za vpis v I. razred predložiti uradni rojstni list, potrdilo o precepljenju koz, potrdilo o zdravih očeh, izpričevalo o dovršenem V. (petem) razredu o osnovne šole, potrdilo s sliko o istovetnosti učenca in vpisati pristojbino za zavarovanje proti morebitnim nezgodam pri pouku telovadbe. Natančnejša navodila so razvidna na oglasni deski v uradnih šolskih prostorih v Rojanu, ul. Montorsino št. 8-III. Tajništvo posluje za stranke vsak delovni dan od 9. do 12. ure.

Izpiti in vpisovanje na nižji trgovski strok. šoli v Trstu

Popravni izpiti jesenskega roka se pričnejo 17. septembra 1951 ob 8.30 v vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski šole. Vpisovanje se prične 1. septembra 1951 in se zaključuje 25. septembra 1951. Samo za dijake, ki bodo polagali izpite, bo ta rok podalj-

šan do 3. oktobra 1951. Podrobna navodila se dobijo v tajništvu zavoda vsak dan od 10. do 12. ure.

Vpisovanje v učiteljske

Vpisovanje v slovensko državno učiteljske v Trstu bo od 1. do 25. septembra vsak dan od 10. do 12. ure, učenci, ki imajo popravne izpite, se lahko vpisujejo do 30. septembra. Popravni izpiti se začnejo dne 17. septembra ob osmih zjutraj. Podrobnejša pojasnila daje tajništvo zavoda v uradnih urah.

Slovenska nižja srednjašola sporoča:

- Vpisovanje na slovensko nižjo srednjo šolo v Trstu bo letos od 1. do 25. septembra 1951. Učenci naj ne čakajo do zadnjega, marveč naj se vpisujejo čim prej, da ne bo v zadnjih dneh prevelikega navala in nepotrebnega čakanja.
- Popravni izpiti čez I. in II. razred se bodo začeli v ponedeljek 17. septembra ob 8.30.
- Sprejemni izpiti 17. septembra ob 8.30 in
- nižji tečajni izpiti 20. septembra tudi ob 8.30.

Nova šola v Miljah

Po zaslugi kominformistov?

Pred par dnevi so v Miljah v prisotnosti odličnikov in predstavnikov oblasti odprli novo šolsko poslopje. Nam, ki smo brali »Delo«, se nam zdi kar čudno, kaj so pri tem sploh izbrali razni uradniki Zvezniške vojaške uprave. Ali ni vse to zgolj zasluga miljskega kominformističnega župana, ki bi v tem primeru pač edini imel pravico na počastitev.

Toda če so v svojem časopisu že pozabili, so morali pa kominformisti vsaj na slavnosti priznati, da ni vse zasluge pripisati samo njihovi občinski upravi. Šolo so namreč pričeli graditi že l. 1949 še pod staro občinsko upravo. Kominformisti skušajo pa sedaj samo propagandno žeti, kar so že drugi sejali. Sicer pa razni merodajni krogi tudi niso imeli nobenega razloga, da bi kominformistom kratili podporo. Ali kominformisti, ali iredentisti, oboji služijo v Miljah istim italijanskim in slovenofobskim interesom. Tudi v novi šoli ni nobenih prostorov za slovenske učence. Pod obema bratovščinama velja namreč za Slovence isto pravilo: če hočete lepe in nove šole, vpišite se v italijanske! Mar ni enostavno in jasno? In vendar je v Miljah in neposredni okolici precej slovenskih otrok.

Progresivna kulturnost v Nabrežini in Škofijah

Ce se bodo takile prizori, kot smo jih gledali v zadnjih časih ob komunističnih prireditvah v Škofijah in v Nabrežini še nadaljevali, bomo končno vendar le dobili jasne predstave, kako je neprekosljivo visoka progresivna kultura. Pred kratkim so napovedali kominformisti v Škofijah zborovanje miru, na katerem tudi kulturnosti ne bi manjkalo. To priliko so izkoristili titovci, da so svojo večjo privrženost miru in svoje višje pojmovanje kulture vbijali kominformistom v glavo s steklenicami in stoli. Ni minilo štirinajst dni, ko so

Splovitev „Victorie“

Nova ladja ki nam jo bodo samo pokazali

V torek, 18. t. m., so v prisotnosti številnega občinstva in ob botrovanju soproge neizogibnega italijanskega ministra, ki je tudi sam prišel v goste, v tadjedelnih Sv. Marka slovensko splovili novo 11.600-tonsko potniško ladjo »Victoria«. Nova ladja, ki bo dolga dobrih 158 m in široka skoro 28 m je last »Tržaškega Lloydja«. V prvi razred bo lahko sprejela 165, v turistični pa 231 potnikov. Posadka bo štela 200 mož.

Ladja bo pa seveda takoj po izgotovitvi zapustila naše mesto, ker bo registrirana v Genovi ter bo tudi skrbel za zveze med Italijo in Indijo. Kakor pri njenem lastniku, Tržaškem Lloydju, tako bodo tudi na njej pričale samo črke na strojih in krstnem listu, da izvira našega mesta. Niti naše mesto, niti njegovi prebivalci ne bodo imeli od nje nobene koristi. Sicer pa popolnoma razumljivo: italijanske pristanišča se boje naše konkurence in nas skubijo kolikor morejo. Razna iredentistična zijala pa jim pri tem še ploskajo!

Film, propaganda in resnica

Od podeželskega prebivalstva smo bili opozorjeni, da neka filmska družba v brzaški okolici snema film pod imenom »Quattro disertorie« ali tudi »Le ombre su Trieste«. Opozorili so nas, da ta film posebno v drugem delu predstavlja slike, ki so ne samo žaljive za slovensko ljudstvo, ampak so v stanu vzbuhati med italijanskim prebivalstvom tudi družbo in sovražstvo do Slovencev, posebno v dobi volivne kampanje.

Ker taki filmi gotovo ne doprinesajo k pomirjenju in izglajevanju narodnostnih nasprotnosti na Svobodnem tržaškem ozemlju, kjer bi bil že čas, da v medsebojnih odnosih med Italijani in Slovenci zavajata medsebojno spoštovanje in strpnost in da se preneha z umetnim podžiganjem nasprotnosti, so se slovenske politične organizacije SDZ, SKSZ in SNS obrnile na Zvezniško vojaško upravo, da se prepreči, ali so vsi ti prizori in ves film res v funkciji protislovenske propagande in da ukrene potrebno, da se taki filmi na našem ozemlju ne smajajo niti predvajati.

Tujci morejo skrbeti za naše letalske zveze

Potem ko so razni tržaški ladijski lastniki odpeljali svoje brodove iz Trsta ter je Cosulich tudi svojo letalsko družbo zapustil in vezal izključno v Italijo, se bodo najbrž sedaj razni gorečeži zopet razburjali, zakaj so prav Angloameričani in ne oni ustanovili novo podjetje za zračne zveze našega mesta s tujino.

V Trstu je bila namreč ustanovljena nova družba za letalski promet z imenom »Triest Airways Company«, ki ji predseduje Anglež Thomas Holt, ravnatelj pa ji je Ignat Zgardič, bivši letalski oficir Združenih držav.

Družba bo uvedla številne letalske proge, ki bodo vedne Trst z raznimi središči: uvedli bodo zveze z Grčijo, Ciprom in Palestino, z Dunajem in enovo ter Zagrebom

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sec

- NEDELJA, 23. sept.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 11.45 Komorni trio. — 12.15 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 20.00 Slovenske pesmi. — 21.00 Z domače knjižne police.
- PONEDELJEK, 24. sept.: 13.00 Popoldanski koncert. — 18.15 Richard Strauss: Koncert za oboo in orkester. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Vokalni koncert tenorista Dušana Pertota. — 22.00 Mendelssohn: Simfonija št. 3.
- TOREK, 25. sept.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Saint Saens: Koncert za klavir št. 2. — 19.00 Marnica pripoveduje. — 20.00 Slovenski zbori. — 21.00 Vzori mladini - Henrik Ibsen.
- SREDA, 26. sept.: 18.15 Hacaturjan: Koncert za klavir in orkester. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.00 Evropski koncert. — 20.30 Sola in vzgoja. — 21.00 Vokalni kvartet. — 22.00 Vokalni koncert sopranistke Slavice Battistute.
- CETRTEK, 27. sept.: 13.00 Vokalni duet in harmonika. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radjski oder - Arthur Schnitzler: KRISTINA, drama v treh dej., nato Vesela glasba.
- PETEK, 28. sept.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Mušorgski: Slike z razstave. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.00 Violinski koncert Nikole Petroviča. — 21.00 Mojstri besede - Marija Mayer.
- SOBOTA, 29. sept.: 13.00 Sramel kvintet in duet. — 19.00 Oddaja za najmlajše - Carovnica palčkov, 21.00 Koncert tržaškega komornega zbora. — 22.00 Sobotni varieté, 22.30 Večerni ples.

Še en odgovor dopisniku „Giornale del Lunedì“

V številki z dne 27. avgusta je nabrežinski dopisnik »Giornale del Lunedì« pozval nabrežinske volivce naj glasujejo za italijansko listo »Torre«. Ali mu ni dovolj 300 protipostavno vpisanih volivcev, da hoče loviti s sleparijami še slovenske glasove? Ali se ne zaveda, da ima laž kratke noge in da bo slovenski volivec volil samo Slovensko narodno listo, ki je edini zagovornik slovenskih interesov?

Nadalje pravi, oziroma nekako piše, da je vse gospodarstvo področja povezano z gospodarstvom Italije, v kateri bo slovenska narodna manjšina, zahvaljujoč italijanski gostoljubnosti, dobila vse pravice. Toda, gospod dopisnik, dobro poznamo vašo gostoljubnost! Gostoljubni ste samo kadar ste v strahu ali onemogli! O tem nam dovolj pričajo razne izjave v času ko ste pričakovali, da bo tudi Nabrežina prišla pod Jugoslavijo.

Ko so Slovenci po dvajsetih letih prvi ustanovljali svoje šole, niso iskali italijanskih otrok. Vi pa lovite oboje: naše otroke in naše volivce. Ali ne vidite, kam je pripeljal vaše sonarodnjake pretirani nacionalizem in Istri, Libiji, Abesiniji in povsod? Zakaj nadaljujete s to pogubno igro pritiska in iskanja narodnih odpadnikov? Mi vemo tudi brez vas, kaj nam je napraviti. Dobro vemo, kaj morajo beneški in goriški Slovenci: bombe v trgovine in odrekanje lastnih šol. Prav isto bi čakalo tudi nas. Zato bomo šli svoje pot, ne oziraje se na vaše sladke besede. Branili bomo svoje in na volitvah bomo povedali svojo besedo!

Repentabor vabi na staro kraško „ohcet“

Tablor slovenske prosvete bo letos izpolnil dvojen program. Turnjsko dramo »Država med gorami« bodo igralci Slovenskega odra prvič zaigrali na odru, da bo pred našimi očmi zaživela davna slavna doba slovenske zgodovine. Drugi del sporeda Tabora pa je posvečen našemu Krasu, folklori našega Krasa.

Slovenska sohočete je samo slovenska, nikjer ni take. Bolj kot kakršna koli ples razodeva značaj našega človeka, na Koroskem koroskega, na Gorenjskem gorenjskega, na Štajerskem štajerskega, na Krasu pa našega - kraškega človeka. Opro to in stoletno izročilo občajna raste slovensko ženitovanje iz prvinskega smisla našega človeka za dramatik, ki je po svojem značaju le abega pred skrivnostnim svetom urver in čarov. To obredno premagovanje skrivnostnosti sil in je težko resnostno življenjske odločitve prepletata narodni dovpt in

improvizirana ljudska šala. Preko vsega pa so znali naši predniki razliti se vse pisano bogastvo večnih folklornih ornametov življenja: opojno barvitost naših noš, vrisk in tožno slovo narodne pesmi, zvoke veselih godcev in poskočni ples.

Slika iz kraškega ženitovanja je najlepša slika slovenskih ženitovanjskih običajev. Vredno bi jo bilo oživiti, da bi postala naš folklorni spomenik, s katerim bi se mi mogli postaviti tako kot Belokranjci z »Zelenim Jurijem« ali Gorenjci s svojo »Metlo«. Videli jo bomo na velikem Taboru slovenske prosvete, ki bo 23. septembra popoldne ob 15.30 na Repentaboru; v primeru slabega vremena pa prihodno nedeljo. Predprodaja vstopnic v Trstu - v trgovini Lupše, v Rojanu - v trgovini Gec, v Nabrežini - v trgovini Kosmina, v Dolini - v prodajni komisiji in pri useh naših poverjenkih.

Zborovanje kandidatov Slovenske narodne liste

(Nadaljevanje s 3. strani)

Ni naša naloga — je zaključil dr. Tončič — da bi se vrtikali v zunanjo politiko Jugoslavije v zvezi s STO-jem. Dolžnost njenih državljanov je, da čuvajo državne interese in bodo za to odgovorni pred svojimi narodi in pred zgodovino, kakor bodo tudi tržaški Slovenci odgovorni za čuvanje nacionalnih interesov. Mislim pa, da imamo tržaški Slovenci in Hrvatji, tudi kot sestavni del svojih maternih narodov onstran državnih meja, pravico vedeti, kakšno je stališče Jugoslavije v zvezi s STO-jem. Stavek o Trstu v zadnjem govoru maršala Titja gotovo ni tak, da bi do prinesel kaj jasnosti v tem oziru: ne veš, ali je uganka, ali — tiskarski škrt!

Toda bodi kakor koli, mi ne bomo odnehali od naše borbe za popolno realizacijo in ohranitev STO-ja v smislu in obsegu mirovne pogodbe in za takojšnje izvajanje tistih njenih klavzul, ki bi se morale že sedaj izvajati in ki se tjelejo naše nacionalne enakopravnosti in naših državljanjskih pravic.

Bodoče naloge

Imajmo, da tolačim voljo vseh, ko v ta namen vabim na sodelovanje vse tržaške Slovence in Hrvatje! — je zaključil dr. Tončič.

Govorniki so iznesli, da so druge politične skupine, in povsem kominformisti, že začele z vsemi sredstvi s svojim propagandnim delom, v upanju, da bi spet preslepili naše prebivalstvo. Ljudje pa jim ne nasedajo več, ker so jih že spoznali!

Nadalje so prisotni pooblastili volilni odbor, da ukrene vse potrebno, da se prekine in prepreči snemanje filma s strani italijanske družbe »Ariston« filma, ki ima protislovenski značaj in ki bi ga znali izkoristiti ob priliki bodočih volitev.

Za zaključek so zborovalci ponovno potrdili resolucijo, ki jo je bil sprejel Glavni odbor Slovenske narodne liste na svoji seji od dne 7. septembra 1951 in se obvezali, da bodo nadaljevali z borbo za zmago Slovenske narodne liste.

Po izmenjavi še nekaterih misli je predsednik Terčon zaključil uspešno zborovanje.

čmah: Trst, Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina. Ugotovil je tudi, da so občinski volilni odbori že aktivno pričeli s konkretnim delom in da so naleteli med našim prebivalstvom na ugoden odmev, ker Slovenci, bodisi v mestu kot na podeželju, prav dobro vedo, da je Slovenska narodna lista edina slovenska lista, ki se brezpogojno in neutrudljivo bori za njihove narodne in socialne pravice.

Zaključno je poudaril, da v sled začasne odločitve volitev, delovanje kandidatov in drugih članov Slovenske narodne liste ne sme najti odpora, kajti le z vsakodnevno in neumorno propagando se bodo še nadalje ojačale in pomnoževale vrste zavednih Slovencev.

Govornik je žel burno odobravanje s strani zborovalcev.

Siedila je živahna diskusija, h kateri so se priglasili g. Oto Kralj, župan nabrežinske občine, g. Kristjan Tence iz Sv. Križa, g. Sergij Mihelič iz Trsta, g. Alojz Kalc iz Proseka in mnogi drugi.

Govorniki so iznesli, da so druge politične skupine, in povsem kominformisti, že začele z vsemi sredstvi s svojim propagandnim delom, v upanju, da bi spet preslepili naše prebivalstvo. Ljudje pa jim ne nasedajo več, ker so jih že spoznali!

Nadalje so prisotni pooblastili volilni odbor, da ukrene vse potrebno, da se prekine in prepreči snemanje filma s strani italijanske družbe »Ariston« filma, ki ima protislovenski značaj in ki bi ga znali izkoristiti ob priliki bodočih volitev.

Za zaključek so zborovalci ponovno potrdili resolucijo, ki jo je bil sprejel Glavni odbor Slovenske narodne liste na svoji seji od dne 7. septembra 1951 in se obvezali, da bodo nadaljevali z borbo za zmago Slovenske narodne liste.

Po izmenjavi še nekaterih misli je predsednik Terčon zaključil uspešno zborovanje.

Ugovorni urednik: dr. Janko Ješ

Tiska: tiskarna »ADRIJA«, d. d. v Trstu

SLUŽBO DOBI slovensko dekle pri družini z majhnimi otroki. Ponudbe, lastnorodno pisane v slovensčini, s sliko in priporočilom g. župnika, poslati na oglasni oddelek »Demokracija« pod značko: »Poštenas«.

V tiskarni »Adria« in pri upravi »Demokracije« so naprodaj sledeče slovenske knjige:
V. Beličič: »Slovenska lirski pesem; roman »Jutro brez sonca«, spisal I. Jontez, Cleveland, cena 600 lir; roman »Brezdomcie, spisal F. Bukvič, Gradec, cena 800 lir.

Gospod Ivan Jontez je znižal ceno svojemu romanu od 1000 na 600 lir zato, da omogoči vsakemu Slovencu nabaviti si jo. Knjiga je na 273 straneh zelo okusno opremljena.
Slovinci segajte po slovenskem čitju!

P. BARTOLINI
Ortopedik - specialist za zdravljenje kile
Via M. Vittoria 24 - Torino
Telef. 45.350

KILO
Vsi bolni na kili, stari in mladi, ženske in otroci, se lahko s polnim zaupanjem posvetujejo z ortopedikom Bartolinijem, ki sprejema:
v TRSTU: 23. in 24. septembra v hotelu »Vanolia, Piazza Unità;
v GORICI: 25. septembra v hotelu »Tre Coronae;
v TRZICU: 26. septembra v hotelu »Lombardia«.

Mizarji kmetovalci podjetniki
Deske smrekove, macesne in trdih lesov, trame in perete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENČNIH CENAH!
LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

TVRDKA SUDEXPORT
pošilja v najkrajšem času DARILNE PAKETE oseh vrst o Jugoslavijo. Pošljamo na tisoče paketov mesečno naročenih po naših prijateljih v Ameriki in o drugih krajih sveta. Blago je garantirano proorazredno CENE NAJNIŽJE
E. JOSIPOVIČ - Trst, via Mazzini 15-1 - Tel. 24161, 29652